

MARI-GORRINGO

Euskalerrri zarrean gertatu zan.

Urteak arrezkero millaka pasa dira.

Arrezkero millaka aldiz urregorritu ditu ota-lo-reak Euskalerrriko landa eta malda-gorak. Milla bider entzun dau kukuak oianean txantxagorriaren tsiu-tsiu, onen kabian arrautza ipiñi aurretik. Milla bider Udaberriak agur egin dautso Negu Beltzari:

—Agur. Datorren urterarte.

Basoetan leoi eta artz, otso eta azari, zaldi eta larrabei, auntz eta basauntz, alkarren arteko iskan-billetan, askatasuna osoa galtzen asita, gizonaren menpeko izateko bidean...

* * *

Aitzgorriko koba-zuloan aztia aztikerietan eta an beeragoko ibarrean erria txaboletan, beti egoera larrian; beti egun obegoen itxaropenean...Mari-gorringo urduri dabil denbora aldi auetan: senarraren maite-miñez urtutzen eta senarrak auzokoa maiteago. Alaz be, maite dau Mari-gorringok bere Artz biotzekoa.

—Nork egin ote dautso begizko?

Sorginkerietan burua naasi Mari-gorringok.

Sorginkeria arnasean ere.

Sorginkeriz betea izan dau euskaldunak, gizaldietan zear, bere burua eta gogo-toleste guztiak. Sorginkeria leizeetan sortu zan eta antxen dogu euskaldunok geure iturburu eta jatorria.

* * *

Illargi gabeko gau illun batean an doa Mari-gorringo, malkorretik malkorrera goiko aztiaten leize-ra.

—Dan, dan...!

—Nor da?

Ni naiz, Jauna, Bordatxuriko Mari-gorringo.

—Sar barrura.

Atakan gelditu da Mari: ateetan.

—Barrurago! Zer nai don?

Krisailuak ugari argi-gorri-beltzeetan, keia dariola; orma-zuloan ontzaren begi zabal illetargitsuak diz-diz krisailen argitara; buru-azurrak nun-nai; suge bizia askuetan aztiak; saguzarrak aidean; ikats-arrastoekin egindako zaldi, basauntz, larrabei, basurde eta bisonteak paretetan eta ormetan.

—Mari-gorringo aztiaren aurrean belainiko:

—Zer nai don?—Orru aztiak.

... nai don... nai don... nai don...

Oiartzunak leize-zulo-barrurik erantzun. Ozkirri larria Mari-gorringok bizkar-ezurrean goitik beera:

Ara, Jauna, nere senarraren biotza galdu dot.

—Ta..?

—Zera, maite-miñez il-zorian nagoela...

—Eta, zer nai don..?

Berriro oiartzunak eta berriro ere ozkirria Mari-gorringok bizkarrean zear:

—Ara, Jauna, kutuntxo bat nai neuke.

—Zertarako?

... tarako... tarako... tarako...

Oiartzuan ez zan ixiltzen Mari dar-dar ipiñi arteko guztian.

—Nere senarraren boitza birrerosteko.

—Birrerosteko?

Bai. Bere maitasuna nereganatzeko, alde eginda daukot eta...

—Emango dautsut kutuna.

—Bai..?

—Bai.

—Eskerrik asko, jauna.

—Ez aiñ bizkor. Ez aiñ arin.

—Zer, bada?

*—Aurretik leio-eme baten iru tanta-esne bear do-
duz, kutuna egiteko.*

—Iru tanta-esne..?

—Leio-eme batenak. Ekarriko al ditun?

—Bearko, jauna.

* * *

Leizetik atera danean, biotza argi eta burua naasi Mari-gorringok. Nundik esne-tanta oiek atara? Nora jo bear dot? Zer bide erabilli bearco dot? Buruan dana illun, laiño itsuak artuta bezala. Nora-biderik iñundik ageri...

Baina, maitasunarentzat eziñik ez da.

Ez da izango ere.

Eta Mari-gorringoren Artzenganako maitasunak neurrik ez dau itsaso zabala baiño zabalago eta ur-aundiak baiño aundiago izan. Bere biotzeko gogoa beteko eban nundik edo andik; bere nai-a lortuko eban goitik ez bada azpitik.

Bai, orixel

Burua erabilli bearco. Erabilliz, erabilliz, orra or nun gogoratzen dan, an beeran, itsaso aldeko oian eta baso baten ertzean, ibaitik beste aldera, bazala leoi-kabi bat.

Egunsentirako bidean da Mari-gorringo itsasora bidean. Biotza urduri doatsa:

—An ete da oraindik kabia? Alde eginda ote da-be? Esnea bear dot nai ta nai ez.

Gerturatu danean, aren poza! Leoi-emea ikusi dau titiak dindilizka. Erdibi egiña dagoela dirudi. Esnea ortxe dago ibaiaren beste aldera. Esku luze bat ba'neu, orain artzeko moduan...

—Emen daukot, nere begien aurrean; baiña, zer egin? Nola nere jokoa eraman piztia iruzurtzeko eta engaiñateko?

Egunez, burua pentsaketan lapikoa irakitzan bezala eta gauez lorik atzeman ezin, alde egiten bait deust saretik urak egiten daun antzera.

—Kutuna bear dot!

Dio garraxika biotzak.

—Kutuna bear dot! Nundik lortu? Erantzun buruak.

—Kutuna bear dot! Kutuna bear dot! Kutuna bear dot...!!!

* * *

Naimenaren indarrak buruan jo dau beñ eta beriz: eunka bider, millaka bider sukarran burniak jotzen dauan antzera eta, azkenik, txinpartaren argia buruan piztu da.

Illunbeak iges. Burubide guztiak eratu ditu goaren ganbaran.

Jaiki da Mari-gorringo oetik artaldera joateko. Ortzian izarrak nir-nir agunsentiaren zai. Atxumeak amaren epelean kokaturik, lo. Illebeteko antxume txuri-beltz otzana eskuetan artu eta bere bularren gainean estutu dau, amaren epela galdu ez dazan abereak.

—Gaixoa..! Atoz nigana, gaxo ori..!

Bere beatzeekin buruko ille kirruak eragiten dautsoz maitekor.

—Nere maite-miñaren sendagarri bear zaudaz, enetxo...

Eskuak gorri odoletan Mari-gorringok: antxume gaixoaren odola. Mariren zorionak beste iñoren eriotza dau egarria: maitasun zorionaren prezioa, antxume otzanaren erio.

—Ala da, tamalez. Beste erremediorik ez dot..!

Zumezko otarra garbian antxumea artu eta ibaiertzetik beera leoi-emearen billa.

—Arkituko ote dot..?

* * *

Oraintxen egun-argiak illuna menperatzen. Basoan txoriak egunari agurka. Mari-gorringoren biotza taupadaka, leertu bearrean:

—Lortuko ote dot nere amesa? Izanen ote dodaz nere eskuetan leoi-emearen titi epelak..? Atzemanen ote dot bere ezne zuria..?

Bat-batean leoi zaarraren zantzoak ixilarazi dituz txoriñoen txiru-lirulak eta mendiek alkarri erantzuten dautsoe orru ikaragarria.

Dar-dar Mari-gorringok.

Biotza taupadaka leertu bearrean.

—Ene biotz, baretu adi.

—Kutuna bearrezko. Biotzak erantzun.

—Geldi adi..!

—Kutuna bearrezko!

—Baketu adi..!

Kutuna bearrezko!

* * *

Orru berriro leoik.

Oiartzunak erantzun dautso leoiaren orruari eta bat-batean basoak orruz bete diraz. Aizea gelditu da adarretan zintzillik. Ostroak ixil. Txoriek lepoa ernai. Enbor zaareko illunpean azariaren belarriak tente...

Auzo osoa bildurrez dar-dar.

Emakume argal batek bakarrik dirau zutik errege onen aurrean. Belaunak alkar joka ikaraz; baiña, biotzak indar:

—Kutuna bearrezko..!

—Ene biotz, bildur naiz eta etengo zait gogoa...

—Kutuna bearrezko!

Aragi-usain epela leoiaren sudurretara ibaiaren beste aldetik:

—Au antxume-usain gozoa..!

Aotik lerdea dariola, ezpain-gaineko illeak miazten dituz bere mingain luzez gure leoi zaarrak...

* * *

Mari-gorringo eta leoiaren bitartean leiarrezko ur gardenak: erreka garbi-garbia. Mari-gorringo uretan oiñak sartzean, amorraia izutu da eta arriazpian gorde dau bere izua. Uraren otz-ikara Mari-gorringoren gorputzean gora. Biotza taupadaka.

—Ene biotz..!

—Kutuna bearrezko!

Ibai-aldeko usai gozoak eraginda leoi-emea dator bere kumeentzat janari-billa. Mari-gorringo baiaren ertza arrapatzeko dago oraindik:

—Ene biotz..!

—Kutuna bearrezko!

Arin-arin, leoi-emea eldu baino leen, legorrean da Mari-gorringo. Bertan otarra laga, saskitxoa bertan utzi oragi gozoz beteta, eta ibaitik beste aldera berriz ere. Orain, bien artean, ura dago. Otarraren aurrean zutik, Mari-gorringori begira dago leoia. Begiak Mariren; baina, sudurra otzararen aragiarentzat.

Zalantzan unetxo batean. Zein une luzea Mari-gorringoarentzat. Azkenik, usaiñak garaipena. Sudurrak irabazi.

IPUIÑAK

Mari-gorringorentzat orruak, antxumeari ortzak ordea. Bi emeak alkarri begira. Ibaia dute bien arteko esi. Leoiemeak ez dio Mari-gorringori bagiak gaitetik kentzen; ortzekin antxumeari eldu dautso...

Laurden-erdi bat jan ondoren, beste iru-laurdenak kabira daroiaz leoi-kumeentzako festa, Mari-gorringoren estatusunari esker...

Saskitxoa artu eta etxeratu da Mari-gorringo.

* * *

Bigaramonean jokabide berdiña.

Egusentirako antxumea otarran, saskitxoan, otzaran...

Errekara elduda.

Leoiak orru.

Urak pasa dituz Mari-gorringok, otarra utzi lurrean eta inguruko zugaitz-enbor baten atzetik izkutatatu da. Ez du uraren beste aldetik arrapatu nai. Bil-durrak dardar:

—Ene biotz..!

—Kutuna bearrezkol

Leoi-emeak begiak Mari-gorringori; ortzak, antxumeari.

Bertan laurdena jan eta beste zatiakin kabira.

Mari-gorringok saskia jaso dau lurretik eta, une artan, argi bizi bat sortu zaio barneko illunbeetan: bere itxaropenaren egusentia..!

* * *

Irugarrenez antxumea...

Irugarrenez ibaia...

Irugarrenez leoia, leoi-emea...

Irugarren aldi onetan, Mari-gorringok otarra arbola lodikote baten ondoan ipiñi dau eta bertan, zugaitzaren atzetik, gorde dau bere burua, alde egin barik.

Leoi-emeak orru. Mari-gorringoren belaunak dar-dar:

—Ene biotz..!

—Kutuna bearrezkol

Kalabaza-ontzia eruan dau Mari-gorringok. Eskuetan du.

Leoiak antxumeari eldu dio, iztarrari, eta ari da mauka-mauka jaten. Mari-gorringorentzat auxa da une egokia. Kalabazak ere eskuetan dar-dar:

—Ene biotz..!

—Kutuna bearrezkol

Eldu deutso errapeari. Titi epelak esnea dario. Esne-tantoak kalabaza-barrura. Bularra apurtu bear biotzak barnean:

—Ene biotz...!!!

—Kutuna bearrezkol!!!

Otarra bertan laga eta korri Mari-gorringok ibaiez beste-aldera. Biotzaren taupadak bizkorak, pozaren-pozez leertu bearrezkoak..!

* * *

Bular artean kalabaza txikia, korrika dijoa maldan-gora Mari-gorringo Aizgorriko leize-zulora. Amesak bitartean:

—Ene biotz, kutuna izango dogu..!

Barru-barneko itxaropen-egusentia eguzki bete biurtu zaio Mari-gorringori:

—Ene biotz, gurea dogu kutuna!

—Zalantzarik gabe, Mari?

Bai biotz, eta kutunarekin batera gure Artzaren maitea ere bai. Jeiki adi, ene biotz, eta bota irrintzi luzeena..!

Mari-gorringoren irrintzia beeko ibarrean zear eruan eban oiartzunak aterik-ate baillarako borda guziatara.

* * *

Eldu da Mari-gorringo goraiño. Aztiaren ate-aurrean dago zutik:

—Dan, dan!

—Nor da?

—Mari-gorringo.

—Berriro emen?

—Bai, jauna.

—Zer nai dona oraingo onetan?

Iru egun dirala, kutun billa etorri nitzan, ene Jaun orregana...

—Bai. Eta zer..?

—Esnea bear zenduela, esnea, kutuna egiteko...

Ez. Leoi-emearen esnea!

—Nerekin dot esne ori. Ona emen!

Argiaren dir-dira Mari-gorringok begietan; zorion betearen dirdira. Onela dio arro, bularra itxaropenez beteta:

—Ona emen esne ori..!

—Ekazan.

—Zure agindua bete dot; orde, kutuna zor deustazu.

—Emango deutzut kutuna.

—Eman! Eman!

Biotza Mari-gorringok taupada larrian. Itxaropen zoriontsuaren taupadak.

—Eman! Eman!

—Kutuna izango dozu.

Au poza..! Eman! Eman!

—Baiñan, aurretik galdera batzueri erantzun.

—Nai dozuzenak egin.

—Nun eta nola lortu dozuz esne-tanta oiek?

—An eta onela lortu izan dodaz esne-tanta oiek, jauna.

—Orain kutuna bear dozu?

—Bai, jauna, kutuna bear dot!

—Ona zuretzako kutunik ederrena: leioari egin daitsozuna, egin zure senarrari be.

—Ene biotzzz...!!!

ARRANEGI'ko ANES